

TÜRKİYE'NİN KÖRFEZ AÇILIMINDA SAVUNMA BOYUTU

DR. HÜSNA TAŞ YETİM

Akademisyen

“

Analizlere göre söz konusu ziyaret, son dönemde ekonomik koşullarda ortaya çıkan olumsuz tabloyu onarmaya yönelik gerçekleştirildi. Ancak birçok yerel ve uluslararası medya kaynağının ve analizin de dikkat çektiği üzere savunma ve güvenlik konuları söz konusu ziyaretin diğer önemli gündem maddeleri arasındaydı.

”

Türkiye ve Körfez bölgesi ülkeleri arasındaki ikili ilişkiler son yıllarda dinamizm kaydetmektedir. Mayıs seçimleri öncesinde Ankara'dan Körfez bölgesiyle ilişkilerde ekonomi merkezli yeni bir iş birliği döneminin başlatılacağına dair yapılan açıklama doğrultusunda Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın 17-19 Temmuz tarihlerinde Suudi

Arabistan, Katar ve Birleşik Arap Emirlikleri'ni (BAE) kapsayan Körfez ziyareti bu hususta ayrı bir önem arz etmektedir. Ziyaret kapsamında Cumhurbaşkanı Erdoğan sırasıyla Suudi Arabistan Veliiaht Prensi Muhammed bin Selman, Katar Emiri Şeyh Temim bin Hamed el-Sani ve BAE Devlet Başkanı Şeyh Muhammed bin Zayed el-Nahyan ile görüşme gerçekleştirdi ve sonrasında üç ülkenin düzenlediği iş forumlarına katıldı.

Yaklaşık 200 iş insanından oluşan bir heyetin ve bakanların da eşlik ettiği ziyarette taraflar arasında gerçekleştirilen görüşmelerde ticaret, enerji, ortak-karşılıklı yatırımlar ve ekonomi başlıklarının ve bu alanlarda imzalanan anlaşmaların öne çıkması nedeniyle Körfez turu daha çok ekonomi öncelikli bir ziyaret olarak değerlendirilmektedir.

“
Türkiye'nin son yıllarda artan askerî ve savunma gücünün ve daha da önemlisi 30'dan fazla ülke tarafından kullanılan ülkenin popüler İnsansız Hava Araçlarının (İHA) Körfez bölgesine de genişlediğini gösteren bu gelişme, bu yönüyle üzerinde durulması gereken bir konudur.
”

Bu yöndeki analizlere göre söz konusu ziyaret, son dönemde ekonomik koşullarda ortaya çıkan olumsuz tabloyu onarmaya yönelik gerçekleştirildi.

Ancak birçok yerel ve uluslararası medya kaynağının ve analizin de dikkat çektiği üzere savunma ve güvenlik konuları söz konusu ziyaretin diğer önemli gündem maddeleri arasındaydı. Tarafların bu konuda gerçekleştirdikleri görüşmelerin özellikle savunmayla ilgili ikili anlaşmaların imzalanmasıyla sonuçlanması bu hususta önem arz etmektedir. Türkiye'nin son yıllarda artan askerî ve savunma gücünün ve daha da önemlisi 30'dan fazla ülke tarafından kullanılan ülkenin popüler İnsansız Hava Araçlarının (İHA) Körfez bölgesine de genişlediğini gösteren bu gelişme, bu yönüyle üzerinde durulması gereken bir konudur.

SUUDİ ARABİSTAN İLE SAVUNMA İŞ BİRLİĞİ

Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın Körfez turunun ilk durağı Suudi Arabistan'dı. Cumhurbaşkanı Erdoğan ve Suudi Arabistan Velihaht Prensi Selman arasında yapılan görüşmeler yatırım, savunma, sanayi, enerji ve iletişim alanlarında beş ayrı anlaşmanın imzalanmasıyla sonuçlandı. Savunma alanında Suudi Arabistan Savunma Bakanlığı ile Baykar arasında imzalanan İş Birliği Anlaşması Ankara'nın, Körfez ülkeleriyle ikili ilişkilerinin ekonomi, enerji, ticaret ve yatırım dışında güvenlik alanının da ilerleme kaydettiğini göstermesi bakımından önemlidir.

Türkiye tarihindeki en büyük savunma ve havacılık ihracat sözleşmesi olarak nitelendirilen İHA anlaşması Ankara ve Riyad ikili ilişkilerinin güvenlik yönünü de geliştirilmeyi hedeflemektedir. Baykar grubuyla yapılan anlaşmanın içeriği henüz net olarak açıklanmamış olsa da 30'a yakın Akıncı Taarruzi İnsansız Hava Aracı'nın (TİHA) ve çok sayıdaki Silahlı İnsansız Hava Savunma Aracı'nın (SİHA) Suudi Arabistan Krallığı Hava ve Deniz Kuvvetleri Komu-

tanlığına gönderilmesi kararlaştırıldı. Bunun yanı sıra Suudi hükümeti Türkiye menşeli firmalardan zırhlı araçlar ve füzeler başta olmak üzere diğer silahları da satın almayı planlamaktadır. Taraflar bu askerî teçhizatların ticaretini yapmalarının yanı sıra Cidde kentinde ortak üretim yapacaklarını da duyurmuşlardır. Bunlara ilaveten Baykar, Suudi Arabistan'a eğitim, lojistik servisleri ve teknik yardımları da sağlayacağını ilan etmiştir.

Söz konusu anlaşma, bu yönüyle dünyanın pek çok yerine İHA satışı gerçekleştiren Türkiye'nin bu durumu Körfez'e ve bölgenin etkili aktörlerinden biri olan Suudi Arabistan'a da genişlettiğini göstermektedir. Bu bakımdan kritik olan anlaşmanın böylece Suudi Arabistan'la ilişkilerin normalleşme sürecine daha fazla ivme kazandırması beklenmektedir. Suudi Arabistan ve ABD ilişkilerinde yaşanan son krizler dikkate alındığında anlaşmanın önemi daha fazla anlaşılmaktadır. Anlaşma doğrultusunda sağlanacak olan askerî teçhizatlar, ABD ve Suudi Arabistan ilişkilerindeki son gerginliklerin etkisiyle ABD'den güvenlik ve savunma gereksinimlerini gerektiği

kadar sağlayamayan Suudi Arabistan'a önemli alternatif güvenlik tedariki sunmaktadır. Suudi Arabistan hükümetinden konuyla ilgili yapılan açıklamalar da anlaşmanın sadece savunma ticaretini geliştirmeye yönelik olmadığına ikili ilişkilerin güvenlik yönünü de güçlendirmeye yönelik olduğuna vurgu yapılmaktadır. Benzer şekilde Ankara, anlaşmayla bir taraftan son dönemlerde oldukça gelişen yerli savunma sanayisinin bölgesel düzeydeki görünürlük alanını genişletirken diğer taraftan Körfez'le ilişkilerindeki güvenlik iş birliği alanını da derinleştirerek Körfez güvenliğine katkıda bulunma konusunda oldukça aktif ve kurumsal girişimler gerçekleştirmektedir.

“

Ankara, BAE'ye insansız hava ekipmanları başta olmak üzere çeşitli savunma araçları teslim edeceğini vurgulamıştır. Taraflar ziyaret sonrasında yaptıkları açıklamalarda iki ülke arasındaki savunma anlaşmalarının gelecekte ortak programları, eğitim ve geliştirme gibi konuları da kapsayarak savunma ticaretinin ötesine geçebileceğine dikkat çekmişlerdir.

”

BAE İLE GÜÇLENEN GÜVENLİK İLİŞKİLERİ

Körfez turunun son ayağında BAE'ye gerçekleştirilen ziyaret daha çok taraflar arasında imzalanan toplamda 50,7 milyar dolarlık değerindeki ticari sözleşmelerle ele alınmıştır. Oldukça büyük olarak nitelendirilen bu rakamın Türkiye

ekonomisine önemli destek sağlayacağı vurgulanmaktadır. Güvenlik alanında taraflar arasında varılan anlaşmaların bu rakama katkısı hakkında net bilgiler açıklanmasa da uzmanlar savunma alanının bundaki payının önemli olduğunu belirtmektedir. Bilindiği üzere BAE ve Türkiye ikili ilişkileri uzun bir gerginliğin ardından yaklaşık iki yıldır normalleşme dönemine girmiş ve bunun sonucunda taraflar savunma sanayii alanında yoğun iş birlikleri gerçekleştirmeye başlamıştır. Bu amaçla iki ülke yetkilileri ilgili alanlarda karşılıklı ziyaretler ve görüşmeler gerçekleştirmişlerdir. İki ülke arasında savunma sanayisi iş birliğini arttırmaya dönük söz konusu çalışmaların neticesinde Abu Dabi yönetimi 2022 yılının son aylarında yaklaşık 5 milyar dolar değerindeki 120 adet Bayraktar TB2 tipi drone satın alımı için girişimlerde bulunmuş ve 20 adet SİHA'yı kasım ayında teslim almıştı. Yine bu kapsamda Cumhurbaşkanı Erdoğan, şubat ayında BAE'ye bir ziyaret gerçekleştirmiş ve ziyaret iki ülke arasında Savunma Sanayisi İşbirliği Niyet Mektubu'nun imzalanmasıyla sonuçlanmıştı.

Son BAE ziyareti tarafların savunma görüşmeleri kapsamında önemli adımlar attığı bir diğer önemli gelişme niteliği taşımaktadır. Ziyaret sırasında Ankara ve Abu Dabi arasında çeşitli savunma anlaşmaları imzalanmıştır. Bu anlaşmalarla Ankara, BAE'ye insansız hava ekipmanları başta olmak üzere çeşitli savunma araçları teslim edeceğini vurgulamıştır. Taraflar ziyaret sonrasında yaptıkları açıklamalarda iki ülke arasındaki savunma anlaşmalarının gelecekte ortak programları, eğitim ve geliştirme gibi konuları da kapsayarak savunma ticaretinin ötesine geçebileceğine dikkat çekmişlerdir. Bu hususta ayrıca iki ülkede bulunan savunma sanayi araştırma merkezlerinin ortak iş birliği gerçekleştirilerek geliştirilme imkânı da vurgulanmıştır. Bunun yanı sıra ziyaret sırasında Abu Dabi'de düzenlenen IDEX ve NAVDEX Savunma Sanayi Fuarlarına Türkiye'den yoğun katılım sağlanmış ve Türkiye menşeli savunma firmalarına da yakın bir ilgi gösterilmiştir.

ZİYARETİN KATAR DURAĞI

Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın Körfez

turunun ikinci durağını son yıllarda ilişkilerin stratejik düzeye ulaştığı Katar oluşturdu. Ziyaret kapsamında Katar'da bir araya gelen Ankara ve Doha temsilcilerinin yaptıkları görüşmelerde ekonomi ve ticaret başlıkları öne çıkmakla birlikte güvenlik alanında da önemli gelişmeler kaydedildi. Katar ve Türkiye yetkilileri ikili ilişkilerin 50. yıl dönümü dolayısıyla yayımladıkları ortak bildiriye ve imzaladıkları ikili anlaşmada enerji, ulaştırma, altyapı, lojistik, gıda, turizm ve ileri teknoloji gibi alanların yanı sıra savunma alanında da mevcut iş birliğinin derinleştirilmesini kararlaştırdılar. Özellikle Türkiye'nin SİHA ve füze teknolojisinin Katar güvenliği ve savunma sanayindeki önemine dikkat çekildi. Sonuç olarak, son Körfez turunda diğer boyutların yanı sıra savunma sanayisi konusu oldukça ön plandaydı. Güvenlik ekipmanlarının yerel üretimi konusunda son yıllarda oldukça mesafe kat eden Türkiye özellikle savunma sektöründe dünyanın birçok yerinde tedarik ülkesi konumuna ulaşmıştır. Son Körfez ziyareti Türkiye'nin bu özelliğini Körfez bölgesine de taşıdığını ortaya koymaktadır. Ukrayna savaşı ve Körfez ülkelerinin ABD'yle akut krizleri güvenlik gereksinimlerini tedarik etme konusunda Türkiye'yi bu ülkeler açısından oldukça önemli alternatif aktör konumuna taşımıştır. Bunun yanı sıra, bu ziyaretin özellikle Türkiye ve Batı ilişkilerinde ilerleme kaydedildiğinde gerçekleştirilmiş olması Körfez bölgesinin dış politikadaki önemini Batı'yla ilişkiler ilerleme kaydettiğinde de koruyacağına işaret etmektedir. ■